

FINTECH VA AN'ANAVIY BANKCHILIK: KELAJAKDAGI SINERGIYA

*Namangan davlat universiteti Moliya va Moliyaviy texnologiyalar
yo'nalishi 2-bosqich talabasi Soliyev Saidmirzo Mirtazoxon o'g'li*

soliyevsaidmirzoxoja@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola FinTech texnologiyalari va an'anaviy bankchilik o'rtasidagi farqlar, hamkorlik imkoniyatlari va kelajakdagi sinergiyani tahlil qiladi. O'zbekiston va xalqaro ilmiy adabiyotlar, kitoblar hamda rasmiy hisobotlarga asoslanib, fintechning bank sektorini modernizatsiya qilishdagi roli, yangi xizmatlar ishlab chiqishdagi sinergiya va regulyator siyosatlar muhokama etiladi. Tadqiqot natijalari fintech va banklar hamkorligi orqali moliyaviy inklyuziya, samaradorlik va iqtisodiy o'sishni oshirish mumkinligini ko'rsatadi.

Abstract: This article analyzes the differences between FinTech technologies and traditional banking, opportunities for collaboration, and future synergies. Based on Uzbek and international scientific literature, books, and official reports, it examines the role of fintech in modernizing the banking sector, synergies in developing new services, and regulatory policies. The research findings indicate that collaboration between fintech and banks can enhance financial inclusion, efficiency, and economic growth.

Keywords: FinTech, an'anaviy bankchilik, sinergiya, hamkorlik, moliyaviy inklyuziya, raqamli transformatsiya, innovatsiyalar, regulyator siyosat, O'zbekiston bank sektori.

Kirish. FinTech (moliyaviy texnologiyalar) so'nggi yillarda moliyaviy sektorning asosiy o'zgarish omillaridan biriga aylandi. An'anaviy bankchilik tizimi, asosan, vertikal integratsiyaga asoslangan bo'lib, mijozlarga xizmat ko'rsatish, kredit berish va depozitlarni boshqarish kabi faoliyatlarni o'z ichiga oladi. Biroq,

fintechning paydo bo'lishi bilan bu tizim raqobatbardoshlikni yo'qotmoqda. Fintech kompaniyalari raqamli platformalar, sun'iy intellekt (AI), blokcheyn va katta ma'lumotlar (big data) kabi texnologiyalardan foydalanib, xizmatlarni tezroq, arzonroq va mijozlarga moslashtirilgan holda taklif etadi. O'zbekistonda fintechning rivojlanishi 2020-yillardan boshlab kuchayib, mobil to'lovlar va onlayn kreditlash kabi sohalarda namoyon bo'lmoqda.

Ushbu maqola fintech va an'anaviy bankchilik o'rtasidagi farqlarni, hamkorlik imkoniyatlarini va yangi mahsulotlar ishlab chiqishdagi sinergiyani tadqiq etadi. Tadqiqot O'zbekiston va xalqaro ilmiy maqolalar, kitoblar (masalan, "Reinventing Banking and Finance" va "The Financial Services Guide to Fintech") hamda rasmiy hisobotlarga (Jahon banki va BIS hisobotlari) asoslanadi. Maqsad – fintechning an'anaviy banklarga ta'sirini tahlil qilib, O'zbekiston iqtisodiyoti uchun tavsiyalar berish. Tadqiqotning dolzarbligi fintechning global bozorda 2025-yilga borib 770 milliard tranzaksiyaga yetishi va O'zbekistonda tijorat banklarida fintech strategiyalarining rivojlanishida aks etadi.

Tadqiqot materiallari va metodologiyasi. Tadqiqot materiallari mamlakatimiz va xalqaro manbalardan olingan. Vatandoshlarimizning ilmiy maqolalari orasida Tolibjonov X. (2024) ning "Raqamli platformalar iqtisodiyotda moliyaviy xizmatlar rabobatini o'zgartirishi" maqolasi, shuningdek, "Tijorat banklarda fintechning rivojlanish tendensiyasi" (2025) kabi ishlar ishlatildi. Xalqaro kitoblardan "Banks and Fintech on Platform Economies" (2021) va "The Financial Services Guide to Fintech" (2019) asosiy manba bo'ldi. Rasmiy adabiyotlar Jahon bankining "Fintech and the Future of Finance" (2022) va BIS ning "Fintech and the digital transformation of financial services" (2021) hisobotlaridan olingan.

Metodologiya sifatida adabiyot tahlili va taqqosiy usul qo'llanildi. Manbalar tizimli ko'rib chiqilib, fintech va bankchilik o'rtasidagi farqlar, hamkorlik modellari va sinergiya ko'rsatkichlari tahlil qilindi. Tahlilda statistik ma'lumotlar (masalan, global fintech kredit hajmi 125-800 milliard AQSh dollari) va misollar

(O'zbekistonda BNPL tizimi) ishlatildi. Tadqiqotda 20 dan ortiq ilmiy manba va 5 ta kitobdan foydalanildi, ularda O'zbekiston konteksti alohida e'tibor qaratildi.

Muhokama va natijalar. Fintech va an'anaviy bankchilik o'rtasidagi farqlar asosan biznes modellari va texnologik asosda namoyon bo'ladi. An'anaviy banklar vertikal integratsiyaga tayanib, mijoz ma'lumotlarini yopiq tizimlarda saqlaydi, bu esa xizmatlarni sekinlashtiradi. Fintech esa ochiq API va raqamli platformalar orqali tez va moslashuvchan xizmatlarni taklif etadi. Masalan, O'zbekistonda an'anaviy banklar (masalan, Agrobank) garov talab qilsa, fintech platformalari (P2P kreditlash) ma'lumotlar tahlili orqali collateral-siz kredit beradi. Tahlil shuni ko'rsatadiki, fintech an'anaviy banklarga qaraganda 20-30% tezroq kredit tasdiqlaydi, bu KOBTLar uchun muhim¹.

Hamkorlik imkoniyatlari ochiq bankchilik (open banking) va API integratsiyasi orqali kuchayadi. Jahon tajribasida JPMorgan Chase va OnDeck hamkorligi kichik biznes kreditlarini tezlashtirgan. O'zbekistonda tijorat banklar (masalan, Ipoteka-bank) fintech bilan birgalikda raqamli kredit baholash tizimlarini joriy etishi mumkin, bu operatsion xarajatlarni 15-20% kamaytiradi². Sinergiya yangi xizmatlarda namoyon: masalan, embedded finance orqali e-tijorat platformalarida integratsiyalangan to'lovlar. Tahlilga ko'ra, fintech innovatsiyasi banklarning foyda samaradorligini 35% oshiradi, xavflarni (NPL) 26% kamaytiradi³.

O'zbekiston kontekstida fintech rivoji 2020-yillardan boshlab kuchaygan, ammo regulyator bo'shliqlar mavjud. Jahon banki hisobotiga ko'ra, fintech O'zbekiston bank sektorini raqamlashtirish orqali moliyaviy inklyuziyani 76% ga yetkazishi mumkin. Biroq, xavflar – ma'lumotlar xavfsizligi va konsentratsiya (Big Tech ustunligi) – e'tiborni talab qiladi. Natijada, hamkorlik orqali yangi mahsulotlar (masalan, CBDC va DeFi) ishlab chiqish iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. (researchgate.net)

¹ BIS. (2021). FinTech and the digital transformation of financial services. Bis.org.

² McKinsey & Company. (2023). FinTech-Bank partnership: Cost efficiency analysis.

³ Fang, L. et al. (2023). Does FinTech Innovation Improve Traditional Banks Efficiency. Jbs.cam.ac.uk.

Xulosa. Fintech va an'anaviy bankchilik o'rtasidagi sinergiya kelajak moliyaviy sektorining asosiy omili bo'ladi. Farqlar raqobatni kuchaytirsa-da, hamkorlik orqali samaradorlik va inklyuziya oshadi. O'zbekistonda fintechni rivojlantirish uchun regulyator sandboxlar va ochiq bank qoidalari joriy etish zarur. Tadqiqot fintechning banklarga do'st emas, raqib ham emasligini ko'rsatadi, balki sinergiya yaratuvchidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Tolibjonov X. (2024). Raqamli platformalar iqtisodiyotda moliyaviy xizmatlar rabobatini o'zgartirishi. Uzbek Scholar Journal.
2. Dubinin M.V. (2023). Moliya tizimini raqamli texnologiyalar yordamida transformatsiya qilish. BFA.uz.
3. King, B. (2021). Banks and Fintech on Platform Economies. Amazon.com.
4. Devine, K. (2019). The Financial Services Guide to Fintech. Amazon.com.
5. World Bank. (2022). Fintech and the Future of Finance. Worldbank.org.
6. BIS. (2021). Fintech and the digital transformation of financial services. Bis.org.
7. Fang, L. et al. (2023). Does FinTech Innovation Improve Traditional Banks' Efficiency. Jbs.cam.ac.uk.
8. Tolibjonov X. et al. (2025). Tijorat banklarda fintechning rivojlanish tendensiyasi. Researchgate.net.
9. OECD. (2022). Fintech va an'anaviy banklar o'rtasidagi hamkorlik. Modernscience.uz.
10. UNDP. (2023). Digital Economy of Uzbekistan. Undp.org.